

УДК 373.2.015.31:82-93

DOI 10.31654/2663-4902-2025-PP-4-70-76

Лісовець О. В.

докторка філософії з освіти/педагогіки (PhD),

доцентка кафедри дошкільної освіти

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

lisovets.oksana@ndu.edu.ua

orcid.org/0000-0003-4685-3589

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ
У ВИХОВАННІ САМОСТІЙНОСТІ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

У статті розкрито теоретичні засади використання дитячої літератури як засобу виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку. Обґрунтовано актуальність проблеми розвитку самостійності дошкільника в контексті сучасних вимог Державного стандарту (Базового компонента дошкільної освіти). Показано, що дитяча література має значний потенціал впливу на формування особистісних рис дитини, її ініціативності, відповідальності, здатності до прийняття рішень і саморегуляції поведінки. На основі аналізу праць сучасних науковців уточнено зміст поняття «педагогічні умови» та охарактеризовано їхню роль у забезпеченні результативності виховного процесу. У статті також розглядаються педагогічні умови використання дитячої літератури для виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку. Особливу увагу приділено цілеспрямованому добору художніх творів, що відображають моральні цінності, моделі самостійної поведінки та сприяють особистісному розвитку дитини. Підкреслено, що інтегративне використання літературних текстів у поєднанні з іншими видами діяльності створює сприятливе освітнє середовище, у якому дитина набуває досвіду самостійності. Запропоновані теоретичні положення можуть бути використані педагогами закладів дошкільної освіти для удосконалення практики виховання самостійності старших дошкільників засобами дитячої літератури.

Ключові слова: дитяча література, самостійність, старші дошкільники, педагогічні умови, художній твір, виховання, розвиток дитини.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку дошкільної освіти характеризується орієнтацією на розвиток особистості дитини як суб'єкта діяльності, спроможної до саморозвитку, вираження власної думки, свідомого вибору та прийняття рішень. Саме тому самостійність виступає важливою якістю дитини дошкільного віку, а дитяча література є одним із дієвих засобів її виховання. Використання дитячої літератури як засобу виховання самостійності у старших дошкільників є надзвичайно актуальним у сучасному освітньому процесі. Література для дітей відіграє провідну роль у формуванні світогляду, моральних цінностей та соціальних навичок, оскільки саме через книги діти знайомляться з різними життєвими ситуаціями, персонажами та їхніми вчинками.

Базовий компонент дошкільної освіти (БҚДО, 2021) створює **загальні рамки** для розвитку мовлення, творчості, емоційності, соціалізації, мистецтва через напрями «Мовлення дитини» та «Дитина у світі мистецтва». І він прямо визнає можливість використання літератури як засобу особистісного розвитку. Таким чином, **дитяча література може бути і має сенс бути** інструментом у закладі дошкільної освіти. Дитяча література – це не формальний «предмет» у БҚДО, але її цінність закладена **неявно** через концепцію компетентнісного, цілісного розвитку дитини. Якщо

вихователь чи заклад працюють правильно, дитяча література має важливу роль у особистісному розвитку дитини, тобто в тій «платформі», яку БКДО створює для дошкільників. У старшому дошкільному віці, коли активно розвиваються когнітивні та емоційні процеси, важливо спрямовувати увагу дітей на формування таких якостей, як самостійність, ініціативність, чесність, справедливість, відповідальність та співпраця [1].

Використання дитячої літератури для старших дошкільників з точки зору виховання самостійності є актуальним напрямом дослідження, що сприяє розвитку особистісної зрілості, формуванню вміння приймати рішення та усвідомлювати наслідки власних дій. Це дозволяє виявити ефективні методи використання літературних творів у виховному процесі, забезпечити їх відповідність віковим потребам дітей і сприяти становленню самостійності як важливої інтегральної риси майбутньої особистості.

Дитяча література, зорієнтована на виховання самостійності, не лише формує у дітей уміння діяти незалежно та самостійно, а й сприяє розвитку ініціативності, творчості та критичного мислення. Через образи героїв і сюжетні ситуації дошкільники навчаються розуміти, що самостійність є необхідною умовою гармонійного розвитку особистості та підготовки до майбутнього життя в суспільстві. Важливість педагогічних умов у вихованні самостійності старших дошкільників, засобами дитячої літератури, полягає в тому, що саме вони створюють середовище, в якому розвиток дитини стає цілеспрямованим, системним і результативним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчує, що розкриттю особливостей виховання самостійності у старшому дошкільному віці присвячені сучасні психолого-педагогічні дослідження О. Кононко, Ю. Демидової, Г. Бельської, З. Гуріної, Н. Дудник, В. Маршицької, М. Савченко, Н. Григор'євої, Н. Гавриш, С. Івах та ін. Вказані фахівці наголошують на впливі умов виховання та навчання на становлення самостійності дітей, розглядають самостійність як спосіб діяльності, розуміють її як психологічне досягнення в особистісному розвитку, вивчають самостійність з точки зору позиції особистості в групі однолітків. Т. Піроженко розглядає самостійність як одну з особистісних властивостей характеру дошкільника, яка сприяє розвитку спрямованості на самореалізацію та творче самовизначення.

Дитячу літературу як засіб **виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку розглядають у своїй працях** О. Сухомлинська, О. Кононко, А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Виноградова, О. Ісаєва, Т. Поніманська та ін.

Мета статті: теоретично обґрунтувати педагогічні умови використання дитячої літератури як засобу виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Педагогічні умови – це система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені задля досягнення конкретної педагогічної мети. Зупинимося на визначенні сутності поняття «педагогічні умови», в основі якого лежить поняття «умова» як «певна необхідна обставина, що робить можливим створення, здійснення, утворення чого-небудь та сприяння цьому» [6, с. 1506].

З точки зору педагогічної науки, умова трактується як «сукупність перемінних, природних, соціальних, зовнішніх та внутрішніх впливів що впливають на фізичний, психічний розвиток людини, її навчання і виховання» [9, с. 36]. Тобто, умови є невід'ємним елементом педагогічної системи, відображаючи сукупність можливостей освітнього і матеріально-просторового середовища, що впливають на ефективність функціонування та розвиток цієї системи.

У контексті виховання самостійності дітей дошкільного віку науковці переважно визначають саме педагогічні умови як сукупність можливостей та обставин, які забезпечують результативне досягнення основної мети – виховання самостійності дошкільників. Зокрема, О. Кононко підкреслює значення створення розвивального

середовища, що сприяє вдосконаленню умінь дошкільників розв'язувати проблемні ситуації за відсутності прямих підказок дорослих; визначати мету та усвідомлювати мотиви власної діяльності; контролювати й коригувати свої дії, реалізовувати задумане; проявляти ініціативність і творчість, робити вибір у різних видах діяльності, що відрізняються змістом, складністю та організаційними умовами; формувати ціннісне ставлення до себе [15]. У своїх дослідженнях, присвячених активності та вихованню самостійності дітей 5–7 років, вчена наголошує на доцільності дотримання таких педагогічних умов, як: розвиток у дитини здатності діяти незалежно, виявляючи відповідальність, ініціативність; урахування взаємозв'язку і взаємозалежності діяльній та особистісної сторін самостійності; організація різних видів спільної діяльності дітей із варіативною мірою регламентування їхньої взаємодії (спільно-індивідуальна, спільно-послідовна, спільно-взаємодіюча діяльність) та ін. [15].

Педагогічні умови є фундаментом, на якому ґрунтується виховання самостійності. Саме вони дозволяють перетворити і дитячу літературу з простого засобу ознайомлення зі світом у дієвий інструмент формування важливих особистісних якостей, що є основою для успішної соціалізації дитини.

По-перше, педагогічні умови забезпечують узгодженість між цілями виховання і практичною діяльністю педагогів. Якщо завданням є формування самостійності, то й організація освітньо-виховного процесу, відбір змісту, методів і засобів (зокрема літературних творів), має бути спрямована саме на стимулювання активності дитини, формування вміння приймати рішення та брати участь у розв'язанні різних життєвих ситуацій.

По-друге, педагогічні умови визначають характер взаємодії дорослого і дитини. Вихователь не лише передає знання, а й створює атмосферу довіри, підтримки, партнерства. Це дозволяє дітям вільно висловлювати власні думки, ставати ініціаторами у спільних видах діяльності, обирати способи дії. У роботі з дитячою літературою це проявляється у можливості дітям самостійно добирати улюблені твори, висловлювати власне бачення поведінки героїв, робити висновки.

По-третє, педагогічні умови сприяють інтеграції різних видів діяльності. Літературні тексти можуть стати поштовхом до малювання, театралізації, рольових ігор, колективного обговорення. Завдяки цьому дитина засвоює новий досвід не лише інтелектуально, а й емоційно та практично, що формує здатність діяти самостійно у реальних життєвих ситуаціях.

По-четверте, правильно вибудовані педагогічні умови враховують вікові, індивідуальні та гендерні особливості дітей. Це дає можливість диференціювати освітній процес, створювати рівні можливості для прояву активності та ініціативи кожної дитини, а також формувати позитивний досвід співпраці.

Аналізуючи праці науковців варто зазначити, одну з основних педагогічних умов **використання дитячої літератури як засобу виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку – це цілеспрямований добір художніх творів.**

Аналіз дитячої літератури дорослими допомагає визначити, які теми та проблеми є найбільш важливими для формування у дітей уміння діяти самостійно. Це дає змогу педагогам і батькам добирати ті твори, які найбільше відповідають потребам та інтересам дітей і водночас сприяють формуванню їхньої самостійної позиції. Літературні сюжети можуть бути використані як основа для обговорення життєвих ситуацій, у яких дитина має можливість зробити власний вибір, проявити ініціативу чи відстояти свою думку. У контексті сучасного суспільства, де діти з раннього віку стикаються з багатьма соціальними викликами, література також сприяє розвитку толерантності, відкритості та вміння діяти самостійно в різних культурних і соціальних середовищах. Наприклад, українські народні казки («Котигорошко», «Івасик-Телесик»), казки Г. К. Андерсена («Дюймовочка», «Снігова королева»), Братів Грімм («Червона Шапочка», «Попелюшка») демонструють приклади активних і самостійних дій персонажів.

Як зазначає дослідниця Н. Гавриш, Наталя Забіла просто й доступно, з широю зацікавленістю відкривала дітям важливі, загальнолюдські цінності та пріоритети, що не втрачають актуальності впродовж часу. У циклі віршованих оповідань «Ясочина книжка» письменниця демонструє формування ключових рис характеру дитини, яка відкрито й емоційно сприймає великий, різнобарвний світ, уважно придивляючись і прислухаючись до всього, що її оточує («Ясочина книжка», «Ластівки», «І в Ясочки є грядка», «Ясочка на святі», «Ясочка на річці», «Олівець-малювець», «По горіхи», «Ведмедикова хатка») [8, с. 7].

Хрестоматія Н. Богданець-Білоskalенко «У барвистому віночку», в якій зібрано фольклорні та авторські твори для дітей дошкільного віку, які слугують дієвим педагогічним засобом для формування та розвитку в них морально-етичних цінностей, зокрема толерантного ставлення до інших людей, розуміння відмінностей та адекватного прийняття їх, є вагомим інструментом і у вихованні самостійності дошкільників [3].

На думку Н. Побірченко, художні твори Василя Сухомлинського для дітей дошкільного віку спонукають дитину до аналізу вчинків літературних героїв, до відповідних висновків, викликають бажання наслідувати їх або, навпаки, чинити по-іншому. Ця особливість творів для дітей В. О. Сухомлинського – відсутність готових рецептів – спонукає дітей до всього дійти самим. Окремі з них навіть завершуються риторичними запитаннями, або ж таке запитання винесене в заголовок («Хто кого веде додому?», «Як Сергійко навчився жаліти», «Покинуте кошеня», «Ніна і гусак» тощо) [17].

Дослідниця І. Біла зазначає, що науковці Л. Божович, О. Сухомлинська підкреслюють, що саме зміст художнього твору має виховний потенціал, адже через образи героїв діти засвоюють соціально значущі моделі поведінки. Активне сприймання художніх творів, уміння стати на позицію героя є своєрідним «регулятором» поведінки дитини, стимулює її до активної самостійної діяльності [5].

О. Вовк наголошує, що література для дітей має вагомий вплив на особистість, її емоційно-почуттєву сферу, емпатійність, самостійність тощо [7, с. 245].

Самостійність у дитячій літературі часто поєднується з темою внутрішнього зростання. Герої вчаться долати власні страхи, сумніви чи труднощі, і цим надихають дітей на розвиток упевненості в собі. Такі сюжети допомагають дітям усвідомити, що вони здатні приймати рішення, долати перешкоди й бути активними учасниками свого життя. До таких творів можна віднести оповідання М. Коцюбинського «Івасик та Тарасик», «Десять робітників», В. Сухомлинського «Ледача подушка», «Втрачений день», К. Ушинського «Умій почекаати», «Бджілка на розвідці», казки Івана Франка «Заєць і їжак» тощо.

Важливим завданням літератури є також формування у дітей відчуття самоповаги та самопізнання. Герої, які завдяки власним зусиллям досягають успіху, демонструють значення особистої ініціативи. Це підштовхує дітей до розуміння, що кожен здатний досягти мети, якщо буде діяти наполегливо й самостійно [10].

Цілеспрямований добір художніх творів для дітей дошкільного віку є надважливою педагогічною умовою **виховання самостійності у дітей старшого дошкільного віку**. Тому вихователь має дотримуватися принципів формування кола дитячого читання, оскільки книжка є одним із головних чинників формування усіх особистісних якостей, естетичних смаків, інтелектуального розвитку дітей.

А. Богуш пропонує педагогам керуватися такими принципами при виборі літератури для читання дітям дошкільного віку:

- висока художня майстерність твору;
- образність, жвавість, відповідність літературним нормам мови художнього твору;
- цікавий сюжет;
- простота і ясність композиції;

- доступність художнього твору дитині;
- принцип новизни і контрасту у змісті художніх творів;
- урахування конкретних педагогічних завдань, для вирішення яких добирається художній твір [4].

Проведений теоретичний аналіз дозволяє стверджувати, що дитяча література є вагомим педагогічним засобом формування самостійності у дітей старшого дошкільного віку. Вона створює широкі можливості для розвитку моральних орієнтирів, ціннісних установок, емоційної чутливості та здатності приймати власні рішення. У межах Базового компонента дошкільної освіти література розглядається як складова цілісного освітнього процесу, що сприяє мовленнєвому, емоційному й соціальному розвитку дитини, зокрема через напрями «Мовлення дитини» та «Дитина у світі мистецтва». Це підкреслює її потенціал як засобу формування ключових компетентностей, необхідних для становлення самостійності.

Висновки. Аналіз сучасних психолого-педагогічних досліджень засвідчив, що ефективність виховання самостійності значною мірою залежить від створення продуманих педагогічних умов. Вони забезпечують цілеспрямований, системний і результативний вплив літературних творів на розвиток дитини. До таких умов належать: організація розвивального середовища, орієнтованого на підтримку ініціативності; вибудовування партнерської взаємодії між дорослим і дитиною; забезпечення можливостей для творчої діяльності та інтеграції різних видів активності; урахування вікових, індивідуальних і гендерних особливостей дошкільників.

Особливого значення набуває **цілеспрямований добір художніх творів**, зміст яких сприяє розвитку здатності діяти самостійно, усвідомлювати мотиви власної поведінки, робити вибір і нести відповідальність за наслідки.

Літературні твори українських і зарубіжних авторів – народні казки, оповідання класиків, сучасні поетичні та прозові тексти – не лише збагачують емоційно-ціннісний досвід дошкільників, а й забезпечують умови для розвитку їхньої самостійності через переживання, аналіз, співпереживання й осмислення вчинків персонажів. Саме тому дитяча література виступає дієвим інструментом формування особистісної зрілості, моральної саморегуляції, уміння орієнтуватися у життєвих ситуаціях.

Таким чином, використання дитячої літератури у вихованні самостійності старших дошкільників має здійснюватися на основі чітко визначених педагогічних умов, науково обґрунтованого добору художніх творів і системної організації освітнього процесу. Це забезпечує формування у дітей здатності до самостійних дій, відповідального ставлення до себе та інших, розвитку ініціативності, що є важливою передумовою їхнього успішного входження у шкільне життя та подальшу соціалізацію.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти): затв. Наказом МОН України від 12.01.2021, № 33. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text>
2. Богданець-Білокаленко Н. І. Дитяча література як важливий складник у вихованні толерантності дітей до шкільного віку. *Acta Pedagogica Volynienses*. 2023. № 1. С. 10–17. <https://doi.org/10.32782/apv/2023.1.2>
3. Богданець-Білокаленко Н. І. У барвистому віночку. Хрестоматія: навч. посіб. для роботи з дітьми у дошкільн. навч. закл. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2012. 728 с.
4. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. 4-те вид., доопр. і допов. Харків: Ранок, 2013. 192 с.
5. Біла І. М. Розвиток художнього сприймання у дошкільному віці. *Практична психологія і соціальна робота*. 2014. № 1. С. 4–8.
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ-Перун, 2009. 1736 с.
7. Вовк О. Основні завдання української дитячої літератури (роздуми над проблемою). *Актуальні проблеми слов'янської філології. Лінгвістика і літературознавство*. 2009. № 20. С. 242–249.

8. Гавриш Н. Художня література в освітньому процесі: сучасні технології. *Дошкільне виховання*. 2011. № 2. С. 4–9.
9. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
10. Григор'єва Н. Теоретичні засади проблеми виховання самостійності у дітей дошкільного віку. *Наукові записки БДПУ*. 2021. № 1. С. 109–119.
11. Деленко В. Українська дитяча література як джерело виховання толерантності в дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. № 61 (5). С. 77–80.
12. Дудник Н. Виховання самостійності у дітей дошкільного віку. *Гірська школа українських Карпат*. 2018. № 19. С. 118–122.
13. Дуткевич Т. В. Психологічні умови спілкування дошкільника з доросли у процесі роботи з дитячою книжкою. *Зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського державного університету. Серія педагогічна*. Вип. XIII. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2007. С. 198–202.
14. Івах С. Самостійність як показник суб'єктності дитини старшого дошкільного віку. *International Science Journal of Education & Linguistics*. 2022. № 4. Vol. 1. P. 23–31.
15. Кононко О. Л. Ціннісне самоставлення як складова життєвої компетентності дошкільника. *Педагогічна і психологічна науки в Україні. Т. I: Теорія та історія педагогіки*. К.: Наукова думка. 2007.
16. Монке О. С. Особливості сприймання дітьми змісту художніх творів. *Науковий вісник Південноукр. держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського*. 2000. Вип. 12. С. 26–30.
17. Побірченко, Н. С. Василь Сухомлинський: формування дитячої особистості засобами художньої літератури. *Педагогіка і психологія*. 2004. № 1 (42). С. 5–12.

References

1. (2021). Bazovyy komponent doshkil'noyi osvity (Derzhavnyy standart doshkil'noyi osvity) [Basic component of preschool education (State standard for preschool education)]. Nakaz MON Ukrayiny [in Ukrainian].
2. Bohdanets'-Biloskalenko, N.I. (2023). Dytyacha literatura yak vazhlyvyi skladnyk u vykhovanni tolerantnosti ditey do shkil'noho viku [Children's literature as an important component in fostering tolerance in school-age children]. *Acta Pedagogica Volyniensis*, 1. 10–17 [in Ukrainian].
3. Bohdanets'-Biloskalenko, N.I. (2012). U barvystomu vinochku. Khrestomatiya [In a colorful wreath. Anthology]. Kyiv: Vydavnychyy Dim «Slovo» [in Ukrainian].
4. Bohush, A.M. (2013). Movlennyevyy komponent doshkil'noyi osvity [The linguistic component of preschool education]. Kharkiv : Ranok [in Ukrainian].
5. Bila, I.M. (2014). Rozvytok khudozhn'oho spryumannya u doshkil'nomu vitsi [Development of artistic perception in preschool age]. *Praktychna psykholohiya i sotsialna robota – Practical psychology and social work*, 1, 4-8 [in Ukrainian].
6. Busel, V.T. (2009). Velykyy tlmachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy [Large explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin: VTF-Perun [in Ukrainian].
7. Vovk, O. (2009). Osnovni zavdannya ukrayins'koyi dytyachoyi literatury (rozдумы nad problemoyu) [The main tasks of Ukrainian children's literature (reflections on the problem).] *Aktual'ni problemy slov'ians'koyi filolohiyi. Lihvistyka i literaturoznavstvo – Current issues in Slavic philology. Linguistics and literary studies*, 20, 242–249 [in Ukrainian].
8. Havrysh, N. (2011). Khudozhnya literatura v osvith'omu protsesi: suchasni tekhnolohiyi [Literature in the educational process: modern technologies]. *Doshkil'ne vykhovannya – Preschool education*, 2, 4–9 [in Ukrainian].
9. Honcharenko, S. (1997). Ukrayins'kyy pedahohichnyy slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
10. Hryhorieva, N. (2019). Teoretychni zasady problemy vykhovannya samostiinosti u ditei doshkil'noho viku [Theoretical foundations of the problem of fostering independence in preschool children]. *Naukovi zapysky BDPU – Scientific notes of BSPU*, 1, 109–119 [in Ukrainian].
11. Delenko, V. (2018). Ukrainska dytyacha literatura yak dzherelo vykhovannya tolerantnosti v ditei doshkil'noho viku [Ukrainian children's literature as a source of tolerance education for preschool children]. *Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy – Pedagogical sciences: realities and prospects*, 61 (5), 77–80 [in Ukrainian].

12. Dudnyk, N. (2018). Vychovannia samostiinosti u ditei doshkilnoho viku [Fostering independence in preschool children]. *Hirska shkola ukrainskykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 19, 118-122 [in Ukrainian].
13. Dutkevych, T.V. (2007). Psykholohichni umovy spilkuвання doshkilnyka z dorosly u protsesi roboty z dytiachoiu knyzhkoiu [Psychological conditions for communication between preschoolers and adults in the process of working with children's books]. *Zb. nauk. pr. Kam"yanets'-Podil'skoho derzhavnoho universytetu. Seriya pedahohichna – Collection of scientific works of Kamyanets'-Podilsky State University. Pedagogical series*, XIII, 198–202 [in Ukrainian].
14. Ivakh, S. (2022). Samostiinist yak pokaznyk subiektnosti dytyny starshoho doshkilnoho viku [Independence as an indicator of subjectivity in older preschool children]. *International Science Journal of Education & Linguistics*, 1, 4, 23-31 [in Ukrainian].
15. Kononko, O.L. (2007). Tsinnisne samostavlennia yak skladova zhyttievoi kompetentnosti doshkilnyka. [Value-based self-attitude as a component of preschoolers' life skills]. *Pedahohichna i psykholohichna nauky v Ukraini. T. I: Teoriia ta istoriia pedahohiky – Pedagogical and psychological sciences in Ukraine. Vol. I: Theory and history of pedagogy* [in Ukrainian].
16. Monke, O.S. (2000). Osoblyvosti sprymannia ditmy zmistu khudozhnikh tvoriv [Features of children's perception of the content of literary works]. *Naukovyi visnyk Pivdenoukr. derzh. ped. un-tu im. K. D. Ushynskoho – Scientific Bulletin of the South Ukrainian State Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*, 12, 26-30 [in Ukrainian].
17. Pobirchenko, N.S. (2004). Vasyl Sukhomlynskyi: formuvannia dytiachoi osobystosti zasobamy khudozhnoi literatury [Vasyl Sukhomlynsky: shaping children's personalities through literary works]. *Pedahohika i psykholohiia – Pedagogy and psychology*, 1, (42), 5–12 [in Ukrainian].

Lisovets O.

Doctor of Philosophy in the field of education/pedagogy, (PhD),
Associate Professor of Preschool Education
Nizhyn Mykola Gogol State University
lisovets.oksana@ndu.edu.ua
orcid.org/0000-0003-4685-3589

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF USING CHILDREN'S LITERATURE IN EDUCATING INDEPENDENCE IN CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

The article reveals the theoretical foundations of the use of children's literature as a means of educating the independence of children of senior preschool age. The relevance of the development of preschooler independence in the context of modern requirements of the Basic Component of Preschool Education and current developmental programs is substantiated. It is shown that children's literature has a significant potential to influence the formation of a child's personal qualities, in particular initiative, responsibility, the ability to make decisions and self-regulation of behavior. Based on the analysis of modern scientific works, the concept of "pedagogical conditions" is clarified and their role in ensuring the effectiveness of the educational process is characterized. The article considers the pedagogical conditions for the effective use of children's literature in educating the independence of children of senior preschool age. Special attention is paid to the purposeful selection of literary works that reflect moral values, models of independent behavior and contribute to the personal development of the child. It is emphasized that the integrative use of literary texts in combination with other types of activities creates a favorable educational environment in which the child gains experience of independence. The proposed theoretical provisions can be used by preschool teachers to improve the practice of educating independence in older preschool children through children's literature.

Key words: children's literature, independence, older preschool children, pedagogical conditions, literary creativity, upbringing, child development.